

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาได้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ซึ่งเน้นการศึกษาทั่วไปและพื้นฐานวิชาอาชีพอย่างกว้าง ๆ และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เน้นการเลือกกลุ่มวิชาตามความถนัดความสามารถและความสนใจ ในกลุ่มวิชาทั้งกลุ่มวิชาชีพและวิชาการ เพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้และความชำนาญที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติและประกอบอาชีพได้จริง หรือหากความรู้เพิ่มเติม หรือเป็นพื้นฐานสำหรับศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ได้มีการจัดแผนการเรียนขึ้นหลายแผนเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจและเลือกแผนการเรียนตามความสามารถ ความสนใจและความถนัดของตน อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาที่ผ่านมาเนี่ยังไม่ได้ผลดีตามที่คาดหมายไว้ เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับการเลือกแผนการเรียนจากการสำรวจความต้องการความช่วยเหลือของนักเรียนชายหญิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2,575 คน ของโรงเรียนต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด รวม 40 โรงเรียน พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการความช่วยเหลือในการเลือกสถานศึกษาต่อ และสาขาที่จะศึกษาต่อมากที่สุด (วัชร ทรัพย์มี และคณะ 2520) ด้วยเหตุนี้บริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพจึงยิ่งทวีความจำเป็นที่จะต้องช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับการแก้ปัญหา และการเลือกแผนการเรียนให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล และนั่นย่อมหมายถึงการช่วยเหลือวางแผนทางการเลือกอาชีพในอนาคตด้วย

การแนะแนวการศึกษาและอาชีพเป็นขบวนการที่ช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสเข้าใจ และรู้จักตัวเองมากขึ้นในด้านความสนใจ ความถนัด ความสามารถ ตลอดจนให้ทราบถึงลักษณะงานอาชีพต่าง ๆ และความต้องการของตลาดแรงงานอันจะไม่ก่อให้เกิดปัญหา ความสับสน ความคับข้องใจ และความกังวลใจในการเลือกแผนการเรียนและอาชีพที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้การเลือกแผนการเรียนที่ไม่เหมาะสมจะก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกมาก เช่น เกิดความเบื่อหน่ายไม่สนใจบทเรียน สอบตกซ้ำชั้น ออกกลางคัน ล้มเหลวในการประกอบอาชีพ นับเป็นการสูญเสียเปล่าทางการศึกษาอย่างใหญ่หลวง สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายของครอบครัว และงบประมาณของรัฐซึ่งประเทศกำลัง

พัฒนาต่างก็พยายามแก้ปัญหาเหล่านี้ให้หมดไป จึงน่าจะมีการศึกษาหาข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการแนะแนวการศึกษาและอาชีพให้มากขึ้น

ในการศึกษาที่ผ่านมาจำนวนมากได้สนับสนุนสมมติฐานที่ว่า ความสนใจมีความสำคัญต่อการเลือกวิชาเอกในโรงเรียน (Morror 1971) และการเลือกอาชีพ (Barak & Meir 1974; Strong 1955 cited by Barak 1981) และในทางตรงกันข้าม หากขาดความสนใจในอาชีพอาจเป็นผลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพไม่ได้ (Osipow, Carney & Barak 1976 cited by Barak 1981) นอกจากนี้ ในการศึกษาเปรียบเทียบความสำคัญระหว่างตัวแปรความสนใจในอาชีพ หรือการเลือกวิชาเอกกับตัวแปรทางจิตวิทยาอื่นๆ เช่น ความสามารถ ลักษณะทางบุคลิกภาพ เป็นต้น พบว่า ความสนใจเป็นตัวแปรที่บุคคลใส่ใจอย่างมากยิ่งกว่าตัวแปรอื่นๆ (Berdie 1955; Holland & Nichols 1964; Pierson 1962; Sharf 1970 cited by Barak 1981) และจากการได้ศึกษาถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางอาชีพของนักเรียนพบว่า ความสนใจเป็นแรงจูงใจที่ผลักดันให้มีแนวโน้มที่จะประกอบอาชีพนั้น เป็นเหตุผลพื้นฐานในการเลือกอาชีพ เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ และก่อให้เกิดความพึงพอใจในอาชีพ กล่าวคือ ความสนใจเป็นเหตุผลพื้นฐานในการเลือกอาชีพ เนื่องจากเป็นตัวกำหนดพลังและกำหนดทิศทาง เป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมในการทำงาน และเป็นสิ่งสะท้อนถึงลักษณะบุคลิกภาพ (Strong 1970 cited by Pietrofesa & splete 1975:52) ความสนใจ เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคล และจะมีอิทธิพลต่อการที่เขาจะมีควมบากบั่นในการประกอบอาชีพ นั้นมากน้อยเพียงใด (วัชร ทรัพย์มี 2523:15) และเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจในอาชีพที่ทำ (Tolbert 1974 : 94) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หากบุคคลได้ประกอบอาชีพที่ตรงกับความสนใจของตนอย่างเพียงพอแล้วจะช่วยให้บุคคลมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพมากขึ้น ทั้งนี้เพราะบุคคลได้สามารถ แสดงบทบาทหน้าที่ที่ตนเห็นว่าเป็นที่พอใจ และเหมาะสม ก่อให้เกิดความพึงพอใจในงาน และความพึงพอใจในชีวิต จึงเป็นการช่วยลดอัตราความล้มเหลวในการประกอบอาชีพ เช่น การเปลี่ยนงาน การทิ้งงาน และการว่างงานที่สืบเนื่องมาจากได้ประกอบอาชีพที่ตนไม่มีความสนใจ

บุคคลได้มีการก่อตัวของความสนใจในอาชีพ (Crystallization) ขึ้นในช่วงวัยรุ่นตอนต้นและตอนกลาง ซึ่งอยู่ในช่วงอายุประมาณ 14-18 ปี และความสนใจในอาชีพของทั้งเพศชาย และเพศหญิงจะปรากฏชัด และค่อนข้างคงที่ขึ้นเมื่ออายุประมาณ 15 ปี (Strong 1943 :

12, 286) ซึ่งเป็นช่วงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเริ่มศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในปีต้น ๆ โดยประมาณ และเริ่มมีความสนใจในอาชีพที่เฉพาะเจาะจงในช่วงวัยรุ่นตอนกลาง และตอนปลายซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 18-21 ปี (Super et al 1957 cited by Jersild 1969 : 354) ซึ่งเป็นช่วงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยประมาณ จะเห็นได้ว่าในทั้งสองระดับชั้นนี้ก็เรียนได้มีความสนใจในอาชีพแล้วทั้งยังเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของชีวิตช่วงหนึ่งที่นักเรียนจะต้องมีการตัดสินใจ เลือกแผนการเรียนเพื่อศึกษาต่อหรือวางแผนในการเลือกอาชีพหลังจบการศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าน่าที่จะได้มีการสำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนทั้งชาย และหญิงในระดับชั้นดังกล่าว

สำหรับความสนใจในอาชีพของเพศชายและเพศหญิงก็ได้ พบว่า ความเป็นเพศชายและเพศหญิงก็มีบทบาทเช่นเดียวกันในการพัฒนาการด้านอาชีพ ในการศึกษาแบบแผนของอาชีพ (Career pattern) ของซูเปอร์ และคณะ (Super and Others 1957) พบว่าชายและหญิงมีแบบแผนของอาชีพที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะมีเป้าหมายในชีวิตที่แตกต่างกัน หญิงจะสนใจอาชีพที่ต้องคำนึงถึงการแต่งงาน การเป็นแม่บ้าน การเลี้ยงดูบุตร สลับกับการประกอบอาชีพถาวร ส่วนชายจะมุ่งอาชีพที่ถาวรและมั่นคงหรืออาจประกอบอาชีพที่มีการเปลี่ยนงานบ่อย ๆ ไม่ทำงานที่ถาวรเลยก็ได้ นอกจากนี้ในสังคมยังได้มีการแบ่งแยกอาชีพของสตรีไว้โดยเฉพาะโดยเรียกว่าเป็น "Stereotype" ประเภทอาชีพ เช่น อาชีพครู พยาบาล เลขานุการ พนักงานต้อนรับ เป็นต้น และบางอาชีพก็กีดกันมิให้สตรีเข้าไปประกอบอาชีพ เช่น ปลัดอำเภอและนายอำเภอ เป็นต้น แม้ว่าสตรีนั้นจะมีคุณสมบัติทางการศึกษา หรือวุฒิอื่น ๆ ก็ตาม (พรณราย หรพยะประภา 2528:73)

ส่วนปัจจัยทางด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา ระดับการศึกษาบิดามารดา รายได้บิดามารดา และปัจจัยส่วนตัวในด้านความสามารถในการเรียน อันได้แก่ สมรรถนะผลทางการเรียนของนักเรียนเอง ก็มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางอาชีพ ในด้านความสนใจของนักเรียนเช่นกัน แคปโลว (Caplow 1954) ได้กล่าววาทะครอบครัวยังมีอิทธิพลต่อการสืบทอดและยกระดับทางอาชีพของแต่ละบุคคล เด็กอาจจะสืบทอดระดับอาชีพจากบิดามารดา โดยทางอ้อม คือ ทางกายภาพ (เช่นการสืบทอดธุรกิจส่วนตัวจากบิดามารดา) และทางจิตใจ (จากอิทธิพลทางความขัดแย้ง และความทะเยอทะยานของบิดามารดา) นอกจากนี้ บิดามารดามีส่วนช่วยเหลือในความต้องการที่จะให้บุตรมีการศึกษาสูงขึ้น บิดาที่อยู่ในชั้นทางสังคมระดับกลางจะผลักดันให้บุตรของเขา มีอาชีพสูงกว่าเขา เพื่อยกสถานะทางสังคมของครอบครัวให้สูงขึ้น และจาก

การศึกษาของซูเปอร์และคณะ (Super and other 1957) ได้ศึกษาแบบแผนของอาชีพ และ ได้พบว่าขั้นพัฒนาการทางอาชีพในช่วงตั้งแต่แรกเกิด จนถึง 14 ปี นั้นจะมีความนึกคิดเกี่ยวกับคนที่ พัฒนามาจากการถือตนตามแบบ (Identification) คนสำคัญในครอบครัว อันได้แก่ บิดา มารดา เป็นต้น นอกจากนั้น บัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อรูปแบบของอาชีพก่อนที่บุคคลจะเข้าสู่ตลาด แรงงานนั้นได้แก่ การศึกษาและอาชีพของบิดามารดา (Miller and Form 1964) ซึ่งแนวคิด นี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเลือกอาชีพของโร (Roe 1972) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะพื้นฐานของ บิดามารดามีผลต่อเด็กในด้านโครงสร้างและแบบแผนความต้องการของเด็ก จากการศึกษาต่อมา ก็ ได้สนับสนุนแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว เช่น ครอส (Krause 1964) ได้ศึกษานักเรียนเกรด 12 ซึ่งตรงกับระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่าระดับการศึกษาของบิดามารดามีความสัมพันธ์ใน ระดับสูงกับแผนการศึกษาและอาชีพของเด็ก บิดามารดาซึ่งระดับการศึกษาสูงเท่าใด บุตรยิ่ง มีระดับความคาดหวังในแผนการศึกษาและอาชีพสูงขึ้นด้วย จึงจะเห็นได้ว่าอิทธิพลของบิดามารดา นั้นมีผลกระทบต่อเป้าหมายและความสนใจในอาชีพ ทั้งนี้จากการประมวลผลการวิจัยจำนวนมาก เกี่ยวกับภูมิหลังทางครอบครัว ได้พบว่านักเรียนทั้งชายและหญิงรายงานว่าบิดามารดาของตนมี อิทธิพลต่อการวางแผนอาชีพของตนอย่างมาก (Burchinal, Haller and Tares 1962 อ้างใน สุภาพรรณ โคตรจรัส 2527 : 392) ส่วนปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัว อัน ได้แก่ รายได้ของบิดามารดานั้นมีผลกระทบต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียนด้วย (Ginzberg, 1951) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวาระค้ำรายได้ของบิดามารดา นั้นมีส่วนเอื้ออำนวยต่อโอกาสทาง การศึกษา และการสนับสนุนพัฒนาการทางอาชีพแก่เด็ก (Super 1969 อ้างใน พรณราย ทรัพย์ประภา 2528 : 78) นอกจากนี้พรณราย ทรัพย์ประภา (2528 : 81) ได้สรุปว่า สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลมีอิทธิพลอย่างสูงต่อพัฒนาการทางอาชีพ ภายในขอบเขต ของสถานะเศรษฐกิจและสังคมนี้เองที่คนแต่ละคนจะได้รับอิทธิพลของความคาดหวังของบิดามารดา อันเกี่ยวกับอาชีพที่เป็นที่ยอมรับและเป็นไปได้ การศึกษาและการฝึกอบรมอันเป็นพื้นฐานของการ ประกอบอาชีพ รวมทั้งการสนับสนุนทั้งทางคำพูด และทางการเงิน การศึกษาและการฝึกอบรมอัน เป็นพื้นฐานของงานแต่ละอย่างมีอิทธิพลต่อ "การยอมรับ" และ "ศักดิ์ศรี" เป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ปัจจัยส่วนตัว อันได้แก่ ความสามารถทางการเรียน ได้แก่ ระดับสัมฤทธิ์ ผลทางการเรียนก็เป็นตัวทำนายที่มีประสิทธิภาพในเรื่องพฤติกรรมทางอาชีพได้เช่นกัน (Super, Kowalski and Gotkin 1967 cited by Osipow 1973 : 146 - 147)

ในปัจจุบันนี้ได้มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่เกิดขึ้นมาก จึงได้มีการแผ่ขยายเกี่ยวกับโลกของอาชีพกว้างขวางขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม อันอาจมีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงในเรื่องความสนใจอาชีพได้ ดังนั้นแม้ว่าจะได้มีการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มาบ้างแล้วในอดีต แต่ผู้วิจัยก็คิดว่า จะได้มีการสำรวจความสนใจของนักเรียนชั้นใหม่เพื่อได้ข้อมูลที่ทันสมัยกว่าเดิม นอกจากนั้น จากสมมติฐานของความสนใจที่ไต่ถามแบบสอบถาม เมื่อบุคคลมีความสนใจในอาชีพใดแล้ว บุคคลมักจะค้นคว้าหาความรู้ ศึกษาเพิ่มเติมถึงกิจกรรมในอาชีพนั้น ๆ มากกว่าคนอื่น ๆ ที่ไม่มีความสนใจในอาชีพนั้น และการที่บุคคลสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับอาชีพใด ๆ ได้ดี แสดงว่า บุคคลนั้นมีความสนใจในอาชีพนั้น (Super cited by Super & crites 1968 : 379) ผู้วิจัยจึงสนใจจะได้ศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับลักษณะงานที่ทำ และความรู้ความสามารถที่ใช้ในอาชีพที่นักเรียนสนใจด้วย

ในการศึกษารังนี้ ผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาปัจจัยส่วนตัวของนักเรียน อันได้แก่ เพศ ระดับชั้นการศึกษา และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน ตลอดจนปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อมอันได้แก่ อาชีพบิดา อาชีพมารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา และรายได้ของบิดามารดา นอกจากนั้นได้ศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับลักษณะงานและความรู้ความสามารถในอาชีพที่นักเรียนสนใจ เป็นตัวแปรต้น และความสนใจในอาชีพเป็นตัวแปรตาม การที่ผู้วิจัยได้เลือกศึกษานักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้เพราะในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นระดับชั้นที่ได้เรียนเกี่ยวกับพื้นฐานอาชีพอย่างกว้าง ๆ และเตรียมที่จะเลือกแผนการเรียนต่อในสายสามัญหรือสายอาชีวะ ซึ่งควรจะได้เลือกให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจ นอกจากนั้นบางส่วนอาจต้องออกไปประกอบอาชีพ ส่วนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นั้นนักเรียนจะต้องตัดสินใจที่จะศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาในสาขาวิชาที่ตนสนใจจะประกอบอาชีพต่อไป และบางส่วนอาจต้องออกไปประกอบอาชีพหลังจบการศึกษาในชั้นนี้ จะเห็นได้ว่านักเรียนทั้งสองระดับการศึกษาต่างอยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญในการวางแผนการศึกษาและอาชีพในอนาคต ดังนั้นการศึกษาคความสนใจในอาชีพของนักเรียนในทั้งสองระดับการศึกษาจะเป็นการช่วยกระตุ้นให้นักเรียนได้มีการทบทวน สำรวจตนเองถึงความสนใจ และมีการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจตนเองมากขึ้นเพื่อที่จะมีการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพได้อย่างที่เป็นจริง และเป็นที่น่าพึงพอใจ นอกจากนั้นข้อมูลความสนใจ

ในอาชีพของนักเรียนยังเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการแนะแนวการศึกษาและอาชีพที่เหมาะสม
อีกด้วย

การวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของโครงการศึกษาเรื่อง การสำรวจความสนใจใน
อาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา-2527. ทั้งประเทศไทย
ซึ่งเป็นโครงการร่วมกัน คณะผู้วิจัยประกอบด้วย นางสาวจิตติมา รักนาค เป็นผู้ทำการศึกษานักเรียน
ในภาคเหนือ นางสาวนิภา วัฒนเวทิน เป็นผู้ทำการศึกษานักเรียนในภาคใต้ นางสาว
อนงค์ สกุลกู เป็นผู้ทำการศึกษานักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นายชมมาตร พันธุมโพธิ
เป็นผู้ทำการศึกษานักเรียนในกรุงเทพมหานคร และผู้วิจัยเป็นผู้ทำการศึกษานักเรียนในภาคกลาง
เพื่อให้ได้ข้อมูลของความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง
ประเทศตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 ปีการศึกษา 2527 ในภาคกลาง จำแนกตาม
 - 1.1 ระดับชั้นเรียน เพศ และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน
 - 1.2 สถานภาพของบิดามารดา ได้แก่ อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา
ระดับการศึกษาของบิดามารดา และระดับรายได้ของบิดามารดา
2. เพื่อสำรวจความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับลักษณะงานและความรู้ความเข้าใจ เกี่ยว
กับความรู้ความสามารถที่ต้องใช้ในอาชีพที่นักเรียนสนใจ

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนรัฐบาลสังกัดกรมสามัญศึกษา และ
โรงเรียนราษฎร์สังกัดกองการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวง
ศึกษาธิการ ซึ่งเปิดการสอนทั้งระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคปลาย ปีการ
ศึกษา 2527 ในจังหวัดภาคกลาง

2. ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้

ตัวแปรต้น ประกอบด้วย ระดับชั้นเรียน เพศและระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ของนักเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดา ระดับรายได้ของบิดามารดา และระดับความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับลักษณะงานที่ทำและความรู้ความสามารถที่ต้องใช้ในอาชีพ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสนใจในอาชีพของนักเรียน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ความสนใจในอาชีพ หมายถึง สภาพที่บุคคลรู้สึกพึงพอใจ ใส่ใจ หรือชอบแต่อาชีพใดอาชีพหนึ่ง อันจะทำให้บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพนั้น ๆ ในภายหน้า สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ความสนใจในอาชีพได้จากการที่ให้นักเรียนเลือกตอบอาชีพที่ตนสนใจ โดยใช้แบบสอบถาม ความสนใจในอาชีพของนักเรียนที่ผู้วิจัยและคณะสร้างขึ้น โดยแบ่งความสนใจในอาชีพเป็น 7 หมวดอาชีพ โดยปรับจากเกณฑ์การจำแนกประเภทมาตรฐานอาชีพ (ประเทศไทย) ของกรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย (กรมแรงงาน 2512 : 16-32) ได้แก่ ความสนใจในอาชีพหมวดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1). หมวดอาชีพวิชาชีพ วิชาการ ได้แก่ อาชีพผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ วิชาการ และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกัน ผู้ประกอบวิชาชีพนี้จะต้องได้รับการศึกษาและการฝึกอบรมในชั้นสูง รวมทั้งอาชีพที่ต้องใช้ความฉลาดปราดเปรื่อง เฉพาะงานตลอดจนงานที่อยู่ในเชิงประดิษฐ์ หรือสร้างสรรค์ เช่น แพทย์ เกษษกร วิศวกร พยาบาล ครู เป็นต้น

2). หมวดอาชีพการบริหารและการจัดการ ได้แก่ อาชีพของผู้ปฏิบัติงานบริหาร และการจัดการ ซึ่งทำหน้าที่ออกกฎหมาย กฎ และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ผู้พิจารณากำหนดนโยบาย และเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น ข้าราชการฝ่ายปกครอง ข้าราชการการเมือง เป็นต้น

3). หมวดอาชีพงานเสมียนพนักงาน ได้แก่ อาชีพของผู้ปฏิบัติงาน เสมียน พนักงาน และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกัน ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดและเก็บรักษานันทิกประวัติและสถิติทุกชนิด รวมทั้งงานการเจ้าหน้าที่ งานโต้ตอบจดหมายและงานในสำนักงาน เช่น เลขานุการ พนักงานบัญชี และพนักงานรับจ่ายเงินธนาคาร พนักงานเครื่องคอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

4). หมวดอาชีพการค้า ได้แก่ อาชีพของผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการค้า ทำหน้าที่การซื้อขายสินค้า และบริการทุกชนิด และดำเนินการธุรกิจเกี่ยวกับการค้าส่งและค้าปลีก เช่น ค้าขายมีกิจการของตนเอง นักธุรกิจ เป็นต้น

5). หมวดอาชีพการบริการ ได้แก่ อาชีพของผู้ปฏิบัติงานด้านบริการ ทำหน้าที่การอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เกี่ยวกับความเป็นอยู่ประจำวันของครอบครัว และกลุ่มชนต่าง ๆ เช่น มัคคุเทศก์ แอร์โฮสเตส เป็นต้น และสำหรับในการศึกษารังนี้ ได้รวมอาชีพทหารและตำรวจ เข้าไว้ในหมวดอาชีพการบริการด้วย

6). หมวดอาชีพการกลีกรรรม ได้แก่ อาชีพของผู้ทำงานกลีกรรรม ผู้เลี้ยงสัตว์ ผู้ทำงานป่าไม้ ชาวประมง เป็นต้น

7). หมวดอาชีพการคมนาคม การผลิต และการช่าง ได้แก่ อาชีพของผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการผลิต ผู้ประกอบการในการขนส่ง และกรรมกรหรือคนงาน เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างก่อสร้าง ช่างซ่อมเครื่องจักรยานยนต์ เป็นต้น

2. อาชีพของบิดาและมารดา หมายถึง อาชีพหลัก หรืออาชีพประจำที่บิดาและมารดาใช้ประกอบการเลี้ยงชีพ ในกรณีที่ไม่มีบิดาและมารดาให้ใช้อาชีพของผู้ปกครองหรือผู้อุปการะแทน ซึ่งอาชีพของบิดาและมารดา นี้ได้ให้นักเรียนระบุไว้ในแบบสอบถาม ความสนใจในอาชีพของนักเรียน โดยแบ่งเป็นหมวดอาชีพตามการปรับจากเกณฑ์ การจัดประเภท มาตรฐานอาชีพ (ประเทศไทย) ของกรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย เช่นเดียวกับข้อ 1

3. ระดับการศึกษาของบิดามารดา หมายถึง การศึกษาขั้นสุดท้ายของบิดาหรือมารดา โดยถือเอาการศึกษาของบิดา หรือมารดาคนใดคนหนึ่งที่มีระดับการศึกษาสูงสุด ในกรณีที่ไม่มีบิดา หรือมารดา ให้ใช้ระดับการศึกษาขั้นสุดท้ายของผู้ปกครอง หรือผู้อุปการะแทน ซึ่งการศึกษาของบิดา หรือมารดา นี้ได้ให้นักเรียนระบุไว้ใน "แบบสอบถามความสนใจในอาชีพของนักเรียน" โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้คือ

- 1). ระดับการศึกษาสูง หมายถึง การศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป
- 2). ระดับการศึกษานานกลาง หมายถึง การศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ได้แก่ การศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 อาชีวศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพ และอนุปริญญา

- 3). ระดับการศึกษาต่ำ หมายถึง การศึกษาที่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ การศึกษาตั้งแต่ไม่ได้เข้าเรียน ถึงจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

4. ระดับรายได้ของบิดามารดา หมายถึง รายได้ของบิดามารดารวมกันต่อเดือน คิดเฉพาะ รายได้ที่เป็นจำนวนเงินไม่คิดผลผลิตอื่น ๆ หรือเป็นรายได้ของบิดามารดาคนเดียว ในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้ประกอบอาชีพ หรือไม่มีรายได้ ในกรณีที่ไม่มีบิดามารดา ให้ถือเอารายได้ของผู้ปกครอง หรือผู้อุปการะแทน แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ โดยใช้เกณฑ์อ้างอิงตามหนังสือผลิตภัณฑ์ภาคของกองทุนประชากรชาติ ฉบับปี 2523 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2523)

- 1). ระดับรายได้สูง หมายถึง รายได้ของบิดามารดารวมกันต่อเดือน ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไป
- 2). ระดับรายไดปานกลาง หมายถึง รายได้ของบิดามารดารวมกันต่อเดือน ตั้งแต่ 4,000 - 9999 บาท
- 3). ระดับรายได้ต่ำ หมายถึง รายได้ของบิดามารดารวมกันต่อเดือน ตั้งแต่ 3,999 บาทลงมา

5. ระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน หมายถึง ความรู้ ความสามารถทางการเรียน โดยวัดจากคะแนนสอบ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คัดจากคะแนนเฉลี่ยสะสมดังนี้

ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 คัดจากผลการเรียนเฉลี่ย ตั้งแต่ภาคต้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงภาคต้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รวม 5 ภาคการศึกษา

ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 คัดจากผลการเรียนเฉลี่ย ตั้งแต่ภาคต้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงภาคต้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รวม 5 ภาคการศึกษา และแบ่งระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนเป็น 3 ระดับ คือ

- 1). ระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูง หมายถึง นักเรียนที่ได้ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม ตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป
- 2). ระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนปานกลาง หมายถึง นักเรียนที่ได้ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม ตั้งแต่ 2.00 - 2.99

- 3). ระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ หมายถึง นักเรียนที่ได้ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม ต่ำกว่า 2.00 หรือ ตั้งแต่ 1.99 ลงมา

6. ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะงานที่ทำ และความรู้ความสามารถที่ต้องใช้ในอาชีพ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ ในลักษณะงานที่ทำและความรู้ความสามารถที่ต้องใช้ในอาชีพที่นักเรียนสนใจ เป็นอันดับ 1 โดยเกณฑ์การตรวจคำตอบจึงยึดตามคำอธิบายของอาชีพแต่ละอาชีพจากหนังสือการจัดประเภทมาตรฐานอาชีพ (ประเทศไทย) ของกรมแรงงานแบ่งเป็น 3 ระดับดังนี้

- 1). ดี หมายถึง การที่นักเรียนตอบคำถามเกี่ยวกับลักษณะงาน หรือ ความรู้ความสามารถที่ต้องใช้ในอาชีพ ที่สนใจ เป็นอันดับ 1 ได้สมบูรณ์มากกว่าหนึ่งคำตอบ จากคำอธิบายของอาชีพ
- 2). ปานกลาง หมายถึง การที่นักเรียนตอบคำถามเกี่ยวกับลักษณะงาน หรือ ความรู้ความสามารถที่ต้องใช้ในอาชีพ ที่สนใจ เป็นอันดับ 1 ได้สมบูรณ์หนึ่งคำตอบ จากคำอธิบายของอาชีพ
- 3). ไม่ถูกต้อง หมายถึง การที่นักเรียนตอบคำถามเกี่ยวกับลักษณะงาน หรือ ความรู้ความสามารถที่ต้องใช้ในอาชีพ ที่สนใจ เป็นอันดับ 1 ไม่ตรงกับคำอธิบายของอาชีพ

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

1. ทำให้ทราบอาชีพที่นักเรียนสนใจในแต่ละระดับชั้น และเพศ
2. ทำให้ทราบถึงความสนใจในอาชีพของนักเรียน ตามสถานภาพของบิดามารดา อันได้แก่ อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา ระดับรายได้ของบิดามารดา นอกจากนี้ได้ทราบถึงความสนใจในอาชีพของนักเรียนที่มีระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่างกัน ซึ่งจะเป็แนวทางให้แก่ครูแนะแนวในการให้คำปรึกษาคำนอาชีพแก่นักเรียน อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะช่วยเป็นแนวทางในการวางแผนงานแนะแนวการศึกษาและอาชีพ การวางแผนพัฒนาหลักสูตร แผนการเรียน ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน และความต้องการของตลาดแรงงาน อันจะเป็นการช่วยแก้ไขปัญหในการพัฒนา

ประเทศอีกทางหนึ่ง

4. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยในเรื่องความสนใจในอาชีพ ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย